

השומר Hashomer

אלול התשס"ז - 8/2007 - 776

א. "בר-גורא" ו"השומר", להבדיל מכל מה שקדם להם, היו בעלי תפיסה כלל-לאומית. זירת דאגתם הייתה כל ארץ ישראל. הם היו הראשונים שקבעו את ההכרח בכוח בטחוני יהודי כלל-ארצי, שיגן על המפעל הלאומי בארץ. זאת הייתה תרומתם לאתוס הציוני. ב. למרות ש"השומר" היה בעל זיקה לתנועת העבודה, הוא שמר על עצמאותו כארגון כלל-לאומי, המקבל לשורותיו כל אדם שמתאים לדרישותיו, מבלי לבדוק את השקפותיו הפוליטיות. ג. "השומר", כמו קודמו ויוצרו, חלם על הקמתו של צבא יהודי בעוד שכלפי חוץ הופיע כארגון שמירה בלבד. ד. "השומר" חלם על התיישבות חבריו בספר ועל שילוב הגנה עם התיישבות. הוא הקים את תל-עדיש, ובזמן מלחמת העולם הראשונה את כפר גלעדי (כפר-בר-גורא), וחלקית תרם גם לייסודם של אילת-השחר ושל תל-חי. ה. "בר-גורא" ו"השומר" הניפו שלושה דגלים: כיבוש השמירה, כיבוש העבודה וכיבוש המרעה. ו. מייסדי "בר-גורא" ו"השומר" חלמו על יצירתו של גרעין שיקדיש את חייו לנושא הבטחוני. גרעין זה אמור היה להיות בעל רמה מוסרית ומקצועית גבוהה. מסביב לגרעין זה צריכה הייתה להיבנות המסגרת הכלל-יישובית הבטחונית הרחבה של מגיני המפעל הלאומי בארץ ישראל. כל אלה מקנים ל"בר-גורא" ו"השומר" מקום של כבוד ויוקרה בתולדותיה של התנועה הציונית ובתולדותיו של היישוב היהודי בארץ ישראל.

פרופ' יעקב גולדשטיין
החוג ללימודי ארץ-ישראל, אוניברסיטת חיפה

תיאור הבול

במרק - תצלום של חמישה מחברי "השומר" רכובים על סוסים בגליל, כנראה בשנת 1910. מימין לשמאל: יצחק נדב, ישראל גלעדי, צבי בקר, גד אביגדורוב ויוסף נחמני; החומה ושער הכניסה לחוות סג'רה (לימים חוות "השומר"), שהוקמה בשנת 1900; דגל "השומר" (מגן-דוד שבמרכזו המילה "השומר" על רקע אדום, מעל המגן-דוד ומתחתיו סיסמת "בר-גורא-השומר" - "בדם ואש יהודה נפלה - בדם ואש יהודה תקום"); בשובל הבול - חותמת ועד "השומר" ודיוקנותיהם של שלושת חברי הוועד הראשון (מימין לשמאל): ישראל גלעדי, ישראל שוחט, מנדל פורטוגלי. במעטפת היום הראשון: צריך העץ הראשון בכפר גלעדי, 1916.

התצלומים בבול ובמעטפה - באדיבות ארכיון מוזיאון בית "השומר" בכפר גלעדי, יחידת המוזיאונים - משרד הביטחון.

בספטמבר 1907 התכנסה בחדרו של יצחק בן-צבי ב"בתי ורשה" ביפו חבורה של צעירים בני העלייה השנייה, שהחליטה להקים ארגון בטחוני-מחתרת. לארגון קראו "בר-גורא" על שמו של המורד היהודי נגד הרומאים בימי הבית השני. מעשה הצעירים הביא למפנה היסטורי בתולדות היישוב היהודי בארץ ישראל: בפעם הראשונה קם ארגון בעל השקפה בטחונית-לאומית-טריטוריאלית כוללת, ששאף להגן על המפעל הלאומי בארץ ישראל.

סמוך לייסודו של הארגון עברו חבריו לחוות סג'רה בגליל, שם הצליחו - אחרי מאמצים - להשתלב בשמירה על החווה. זה היה הישגם הראשון. בשנים הבאות הצליחו להשתלט על השמירה גם ביתר מושבות הגליל התחתון. זאת התקופה שבה עיצבו את הטיפוס של השומר הלוחם, ובכך שינו את הדימוי השלילי כלפי היהודים, כפי שהיה עד אז בקרב תושבי הארץ.

בשנת 1908 התחוללה מהפכת "התורכים הצעירים", שהביאה לעלייתה של הלאומיות הערבית במרחב ובארץ. האלימות כלפי היהודים התפשטה. חברי "בר-גורא" הגיעו למסקנה שהמציאות החדשה מחייבת את הקמתו של ארגון בטחוני גדול יותר, במסווה של ארגון שמירה, אשר יוכר על-ידי השלטונות העות'מאניים. לכן הם הקימו בפסח 1909 בכפר תבור את "השומר".

חלק ממייסדי וראשי "בר-גורא" ו"השומר" היו מעורבים בהגנה העצמית היהודית ברוסיה, והושפעו מהלכ-הרוח המהפכניים ברוסיה. בשנים הראשונות לייסודו זכה "השומר" להצלחה גדולה, ומהגליל התפשטה השמירה של חבריו דרומה אל המושבות הגדולות: חדרה, ראשון-לציון, רחובות ועוד מושבות בינוניות וקטנות. פריחה זו נמשכה עד 1913, אז התחיל תהליך נסיגתו של "השומר" חזרה לגליל, שם מצאה אותו מלחמת העולם הראשונה. במלחמה עצמה נפגע "השומר" קשות, כמו כל היישוב היהודי. חבריו נרדפו, נכלאו, עונו והוגלו על-ידי השלטונות. מהמלחמה יצא הארגון מוחלש כמותית, כלכלית וכלי מנהיגיו הבולטים: יחזקאל חנקין ומנדל פורטוגלי נפטרו; הזוג מניה וישראל שוחט הוגלה וחזר ארצה רק בשנת 1919; בשנת 1918 נפטר ישראל גלעדי, ועוד אנשים בולטים בשורותיו שבו רק טיפין-טיפין ארצה. הצהרת בלפור וכיבוש הארץ על-ידי הבריטים בשלהי 1918 יצרו מציאות פוליטית, יישובית ומפלגתית חדשה. נוכח כל אלה החליט "השומר" להתפרק ולהעביר את הטיפול בענייני הביטחון להתאחדות-מפלגה "אחדות העבודה". ההחלטה נפלה במועצה המורחבת של "השומר" בתל-עדיש ב-18.5.1920, וכבר ביוני 1920 קיבלה על עצמה המפלגה החדשה את האחריות לנושא. עם הקמתה של "הסתדרות העובדים הכללית" בדצמבר 1920 הועבר אליה הטיפול במכלול הביטחון של היישוב. על בסיס זה הוקמה בהתחלת 1921 "ההגנה", שהצמיחה את "צבא ההגנה לישראל". הנה כי כן, חוט ישיר מוביל מ"בר-גורא" ו"השומר" אל צה"ל.

"בר-גורא" והמשכו "השומר" התקיימו רק 13 שנים, והיו ארגונים קטנים במספר חבריהם. למרות זאת הם השאירו את חותמם על תולדות היישוב היהודי בארץ ישראל:

מעצבי הבול: מלי ומומי אלון
Stamp Designers: Mali & Momi Alon

Hashomer

In September 1907, a group of young newcomers who arrived in Eretz Yisrael during the "Second Aliyah" wave of immigration met in Yitzhak Ben-Zvi's (later, Israel's second president) room in the "Warsaw Houses" in Jaffa to form an underground security organization. They named the organization "Bar-Giora," after the legendary Jewish rebel against the ancient Romans during the uprising in the years 66-73 after the common era. This initiative led to a historic turning point in the development of the Jewish community in Eretz Yisrael. There was the first organization with an inclusive national-territorial-security viewpoint with the goal of defending the Jewish national enterprise in Eretz Yisrael.

Soon thereafter, the group moved to the Sejera Farm in the Galilee, where, after concerted efforts, they managed to put in place a self-protection guarding system for the farm to defend it against thieves and enemies. Following this first success, their guard network spread out to the other Jewish villages in the Lower Galilee. Gradually, a new image of a fighting guardsman emerged, altering the negative perception of Jews held by the Arab population until then.

The Young Turk Revolution of 1908 evoked heightened Arab nationalist feelings in the region, including in Eretz Yisrael. Violence toward Jews increased, prompting a decision by the members of the Bar-Giora association that the new reality demanded the formation of a larger security organization which, under the guise of a guard association, would be recognized by the Ottoman authorities. This new body, called Hashomer (The Guard), was established during Passover of 1909 at Kfar Tavor.

Some of the founders and leaders of Bar-Giora and Hashomer had taken part in self-defense in Russia and had been influenced by the revolutionary spirit in Russia then.

The Hashomer organization soon attained considerable success, with its defense activity spreading from the Galilee southward to the large villages of Hadera, Rishon LeZion and Rehovot, and to smaller villages. This blossoming continued until 1913, when the organization underwent a process of downsizing, withdrawing back to the Galilee by the time World War I broke out. The war caused serious damage to Hashomer, as to the entire Jewish community in Eretz Yisrael. Its members were rounded up by the authorities, imprisoned, tortured and exiled. By the war's end, the organization was weakened qualitatively and financially, and was bereft of its dominant leaders: Yehezkel Henkin and Mendel Portugali had died; Manya and Yisrael Shohat were exiled and returned home only in 1919; Yisrael Giladi died in 1918, and other major figures in the organization returned home only gradually thereafter. The Balfour Declaration and the conquest of the country by the British in late 1918 created a new political, communal and party reality. In light of these new circumstances, Hashomer decided to disband and transfer responsibility for security matters to the newly formed Ahdut Ha'avodah Party, a decision made by the organization's expanded council in a meeting at Tel Adashim on May 5, 1920. The new party promptly accepted this responsibility, in June 1920. With the establishment of the Histadrut – General Federation of Labor in December 1920, responsibility for the security of the entire Yishuv (the Jewish community in Eretz Yisrael) was handed over to it. On this basis, the Haganah (Defense) organization was formed in early 1921, leading eventually to the emergence of the Israel Defense Forces. A direct line thus led from Bar-Giora and Hashomer to the I.D.F. Bar-Giora and its successor, Hashomer, operated for a total of 13 years. They were small organizations numerically. Yet they left their mark on the history of the Jewish community in Eretz Yisrael in the following ways:

1. Bar-Giora and Hashomer, in contrast to all preceding defense efforts, had a supra-national outlook. The arena of their concern was the whole of Eretz Yisrael. They were the first to define the necessity of a country-wide Jewish security force that would protect the national enterprise in Eretz Yisrael. This constituted their contribution to the Zionist ethos.

תותמת אירוע להופעת הבול SPECIAL CANCELLATION

2. Although Hashomer had an affinity to the labor movement, it preserved its independence as a supra-national organization that accepted anyone who could meet its requirements, regardless of political outlook.
3. Hashomer and its predecessor envisioned the formation of a Jewish army. This was its implicit vision, although outwardly it presented itself solely as a guard organization.
4. Hashomer's vision was the settlement of its members in the frontier areas, integrating defense with settlement. It founded the villages of Tel Adashim and, during the war, Kfar Giladi (Kfar Bar-Giora), and played a role as well in the founding of Kibbutz Ayelet Hashahar and of Tel-Hai as a shepherds' settlement.
5. Bar-Giora and Hashomer adopted three fundamental principles: taking control of defense, taking control of labor, and taking control of pastureland.
6. The founders of Bar-Giora and Hashomer envisioned the creation of a nucleus of people who would devote their lives to defense. This nucleus would have a high level of morality and professionalism. A broad, supra-communal defense framework of defenders of the national enterprise in Eretz Yisrael was to form around this nucleus.

All these attributes endow Bar-Giora and Hashomer with a place of honor and prestige in the history of the Zionist movement and the Jewish Yishuv in Eretz Yisrael.

Prof. Yaacov N. Goldstein

Department of Eretz Yisrael Studies, University of Haifa

Description of the stamp

The center shows a photograph of five members of Hashomer mounted on horses in the Galilee, c. 1910; wall and entrance gate of the Sejera Farm (later, Hashomer Farm), founded in 1900; the Hashomer flag (in the center, a Star of David with the word Hashomer on a red background; above and below the star, the motto: "Bar-Giora – Hashomer" and "In blood and fire Judea fell – in blood and fire Judea will rise").

The tab shows the Hashomer Committee stamp, and portraits of three members of the first committee (left to right): Mendel Portugali, Yisrael Shohat and Yisrael Giladi.

The first day cover shows the first wooden cabin at Kfar Giladi, 1916.

Photographs on the stamp and the FDC courtesy of the State of Israel Ministry of Defense

השירות הבולאי - טל: 03-5123933
שדרות ירושלים 12, תל-אביב-יפו 68021
The Israel Philatelic Service - Tel: 972-3-5123933
12 Sderot Yerushalayim, Tel-Aviv-Yafo 68021
www.israelpost.co.il • e-mail: philserv@postil.com

Issue: August 2007

Designer: Mali & Momi Alon

Stamp Size: 30.8 mm x 40 mm

Plate no.: 685 (no phosphor bar)

Sheet of 15 stamps

Tabs: 5

Printers: E. Lewin-Epstein Ltd.

Method of printing: offset